

ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ПРО ДУХОВНІСТЬ
СПАДЩИНИ Г.С.СКОВОРОДИ

Постать Г.С.Сковороди настільки самобутня, неповторна, а його поетична, філософська і педагогічна спадщина відома не лише в Україні, а й в українській світовій діаспорі, в українознавчих центрах Канади, США, Австралії та інших континентів і держав. Спадщина славетного українця, якого "світ левив, та не спіймав", досліджується зарубіжними вченими, вивчається в зарубіжних навчальних закладах різного типу і рівня, і особливо – в українознавчих.

Професор історії української літератури і культури, автор славнозвісної в діаспорі багатостомної "Віри предків наших" /Канада, Гамільтон, 1967/ професор Володимир Шани /1900–1974 рр./, дослідженню значимості спадщини нашого визначного земляка присвятив кілька фундаментальних досліджень.

Професор В.Шани у досить ретельній аналітичній праці /Григорій Сковорода: Лицар святої борні. – Гамільтон /Канада /, 1964. – 109 с./, якій присвячено чимало літ, розглядає життя Педагога, Поета, Вченого, Мислителя у світлі містичної історіософії, аналізує основні ідеї філософії і педагогіки Сковороди згодом.

Найцікавішим у публікаціях учених діаспори є те, що ними досліджені зарубіжні джерела, а погляди Г.С.Сковороди проаналізовано і у зв'язку з давніми українськими, індійськими та іншими школами мислення, тому той же професор В.Шани розглядає симфонію божественної людини – первородного сина Сковороди – "Нарциса", чи не вперше доводить, що Бог для Сковороди "існує в нашому тілі, в нашій крові" /Шани В. Григорій Сковорода: Лицар святої борні. – Гамільтон /Канада/, 1964. – С. 63/.

Чи не вперше в історії української літератури і педагогічної думки України професор з діаспори В.Шани дослідив духовний світ Г.С.Сковороди, його життєву позицію, виходячи із ставлення до першоукраїнських богів і погім – Християнської віри.

Духовність Г.С.Сковороди проф. В.Шани оцінює нетрадиційно. На його думку, це неусвідомлене передчуття Межуна Істинного Бога України. Бога арийців; це світ Черепенді, коли його серце розмовляло в Богом, а його дума орлом сизокрилим ліне на край світу, летить до сонця; це світ блаженності; це світ вільної людини. І цей світ сповідає Сковорода у захваті спасення у своєму творі "Жінка Лотова".

Симфонія творчості Сковороди наближається до величавого фіналу.

Біблійний змії вже переможений, всі його брехні розкриті. Дух Сковороди постійно перебуває у стані святості. Кінчиться мандрівка його життя. Уже близько мети зайшов Сковорода.

Делі, на думку В.Шалма, дух народу на дні його політичного упадку, в добу великої рутни світу мрій і своєї величі, на розлогіх плацях своєї призначення втілюється у постать мислителя і пророка.

Мандрівний вчитель стає духовним вождем народу і запалює його до борні за волю духа. На цій шляху, і тільки на цій шляху, зрозуміє люд своє моральне призначення і тільки тоді досягне найвищих висот свого росту і розквіту /Там само, - С. 7-20/.

В українській діаспорі Канади, США та інших країн добре відомі наукові дослідження, що розкривають духовність Г.С.Сковороди, "Етичні, есоціологічні і педагогічні погляди Сковороди" /1969/, "Сковорода про обов'язки встна" /1945/, "Дух народу" /1946/, "Віра предків наших" /1957/ та інші.

Варто звернутися до основоположної праці проф. Д.Чижевського, присвяченої вивченню філософії Сковороди, ідеальне місце чи паралельних з ним вчень західноєвропейської містики. Ця ділянка праці, на думку професора Празького університету, є блискуча, виявляє докладне аналіз творчого доробку велетнів людської духовності, якими були Баме і Ангелос Сілезійс та ін. Нерозкритим є зіставлення символів Сковороди із символістикою європейського містицизму. Безсумнівно, це все - наслідки перебування Григорія Савича в Братиславі, Відні, Німеччині, знайомства його із європейським наукам,

Дмитро Чижевський вже знає, що Сковорода стоїть, на його словами, в центрі української духовності. Але саме тут його висновки складають враження, що вони якось не доведені до кінця, зокрема, в питаннях не тільки церковщини, але й взагалі відношення до Біблії, християнського догматизму та теології.

Також окремої студії вимагала б справа дослідження, де мова йде про вплив містики в різних часах і цивілізаціях, що приходять, незалежно від себе, до однакових чи дуже подібних висновків. І тут маємо дивну тотожність їх вчення і їх інтуїційних тверджень без порівняння міцнішу, як це діється в науці чи у теології. Справу саме тут праця проф. Д.Чижевського кладе підвалини для дослідів /Ч и ж в с ь к и й Дмитро, Філософія Г.С.Сковороди, - Варшава, 1934/.

Життя Григорія Савича Сковороди було дуже складним і незрозумі-

міям для навколишніх цінителів життя, він нелаский і для прозаїчних вчених діаспори.

С докладний життєпис Г.С.Сковороди ще одного вченого української діаспори М.Ковалинського, що покладено в основу вивчення його в численних країнах Європи і Америки. Хоч він з'явився друком ще в 1966 році, ним продовжують користуватися в керівництвах і тепершні дослідники та автори, що писали популярні твори про Г.С.Сковороду.

Це важлива праця, написана безпосередньо після смерті Сковороди його найвірнішим і улюбленим учнем, з'явилася в "Київській старині" за вересень 1966 р. під заголовком "Життя Сковороди, описане другомь его". Ця праця була потім перероблена із оригінальними висновками і Л.Снегирьовим. А пізніше на основі цих двох фундаментальних робіт вийшла третя французькою мовою "Григорій Савич Сковорода - український філософ".

Відомі дослідження духовності Г.С.Сковороди і німецькою мовою /О л я н х і н Д. Григорій Сковорода - український філософ XVIII століття. - Берлін - Кьонігсберґ, 1920. - Німеч. мовою/.

Важливим є розробка і обнародування досліджень вчених-українознавців різних країн. Найбільш цінним в них є аналіз світоглядної позиції Г.С.Сковороди, його духовного світу, ставлення до Бога, релігії, Церкви і священнослужителів, що за останні 70 років в Україні було практично неможливим, а то й вважалося злочином.

Знаменним є факт видання творів Г.С.Сковороди в Канаді і Австралії, Німеччині і Франції, США і Чехословаччині, Польщі і Болгарії та ін.

Тож зарубіжні публікації творів Г.С.Сковороди і досліджень їх проблематики, духовності, художніх особливостей, філософської основи і педагогічного спрямування дозволяють до образу славетного українського пііта і учителя, філософа і співака підійти комплексно, побачити його очима зарубіжних друзів та колишніх дисидентів.

Враховуючи все це, варто відзначити, що Григорій Савич Сковорода в темні царської ночі, що довго тримала в своїх обіймах благословану, хоча й багато страждальну, Україну, зміг запалити смолоскип національної самосвідомості, вогнище знань, полум'я почуттів і сталить серця прийдешніх поколінь впевненістю, що справжнє життя на Землях Українських можливе лише при політичній, економічній, культурній, національній і духовній незалежності і державної суверенності.